

SISTEMUL DE CONSULTANȚĂ AGRICOLĂ PENTRU FERMIERI ÎN ROMÂNIA

- EVOLUȚIA ÎN PERIOADA 2018-2022 -

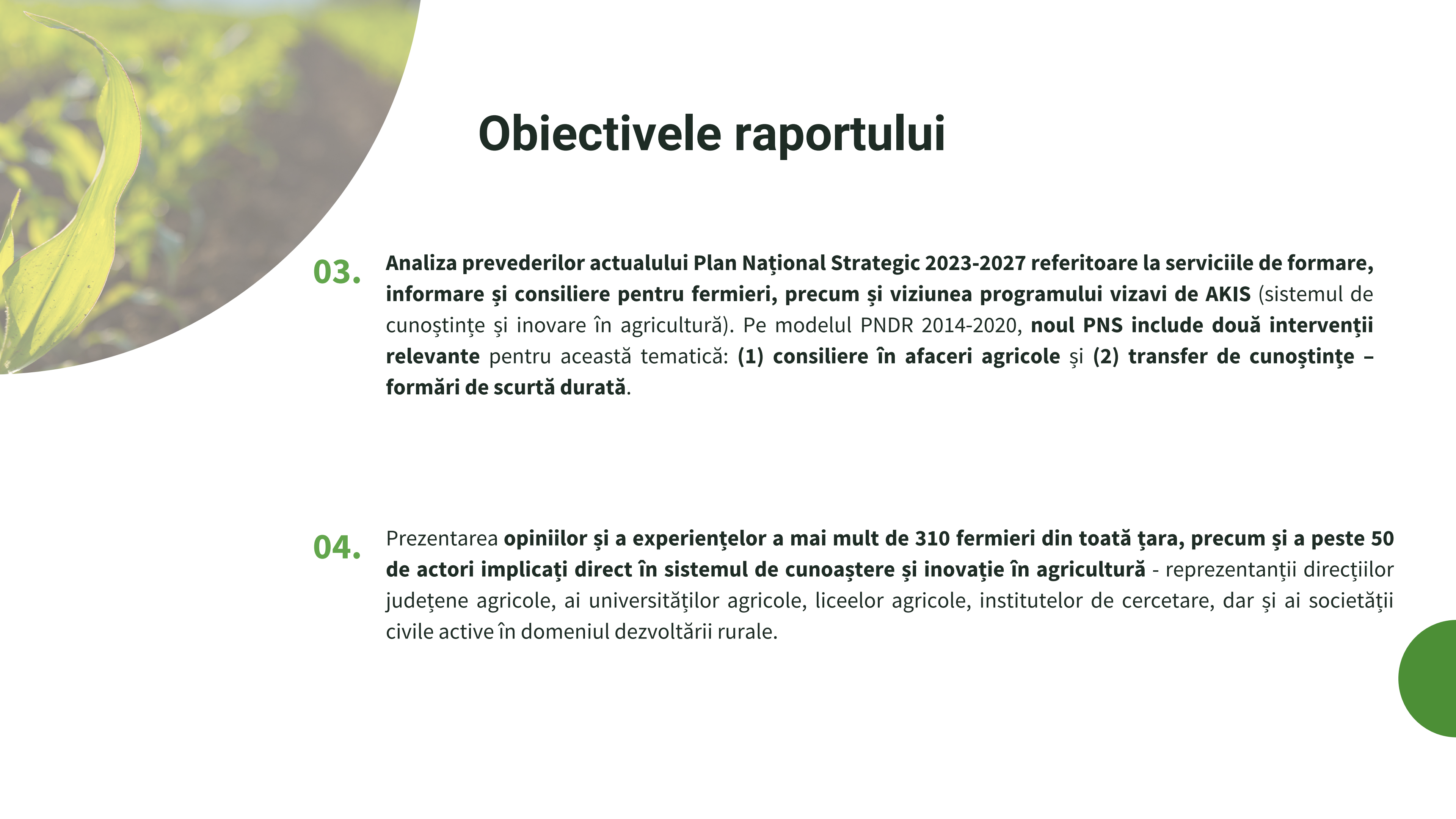
BUCUREȘTI, 2023

Obiectivele raportului

- 01.** Analiza modului în care a evoluat sistemul de consultanță agricolă în România post-1989, cu **focus pe o perioadă mai recentă: 2016-2023**. Am pornit de la o **prezentare a arhitecturii actuale a sistemului de consultanță** și a modului în care consultanții agricoli pot veni în sprijinul fermierilor. Am continuat cu o scurtă **prezentare a schimbărilor legislative** din ultimii ani care au avut un impact major asupra sectorului consultanței agricole.

 - 02.** **Analiza măsurilor de formare și consiliere din PNDR 2014-2020** - măsura 1 „Transfer de cunoștințe și acțiuni de informare” și măsura 2 „Servicii de consiliere, servicii de gestionare a fermei și servicii de înlocuire în cadrul fermei”: ce au urmărit, care au fost principalele direcții de sprijin și cui s-au adresat, precum și modul în care au fost ele efectiv implementate.
-

Obiectivele raportului

- 03.** Analiza prevederilor actualului Plan Național Strategic 2023-2027 referitoare la serviciile de formare, informare și consiliere pentru fermieri, precum și viziunea programului vizavi de AKIS (sistemul de cunoștințe și inovare în agricultură). Pe modelul PNDR 2014-2020, **noul PNS include două intervenții relevante** pentru această tematică: **(1) consiliere în afaceri agricole** și **(2) transfer de cunoștințe – formări de scurtă durată**.

- 04.** Prezentarea **opiniilor și a experiențelor a mai mult de 310 fermieri din toată țara, precum și a peste 50 de actori implicați direct în sistemul de cunoaștere și inovație în agricultură** - reprezentanții direcțiilor județene agricole, ai universităților agricole, liceelor agricole, institutelor de cercetare, dar și ai societății civile active în domeniul dezvoltării rurale.

1. Sistemul public de consultanță agricolă în prezent: arhitectura și cifre relevante

Structura sistemului de consultanță în prezent

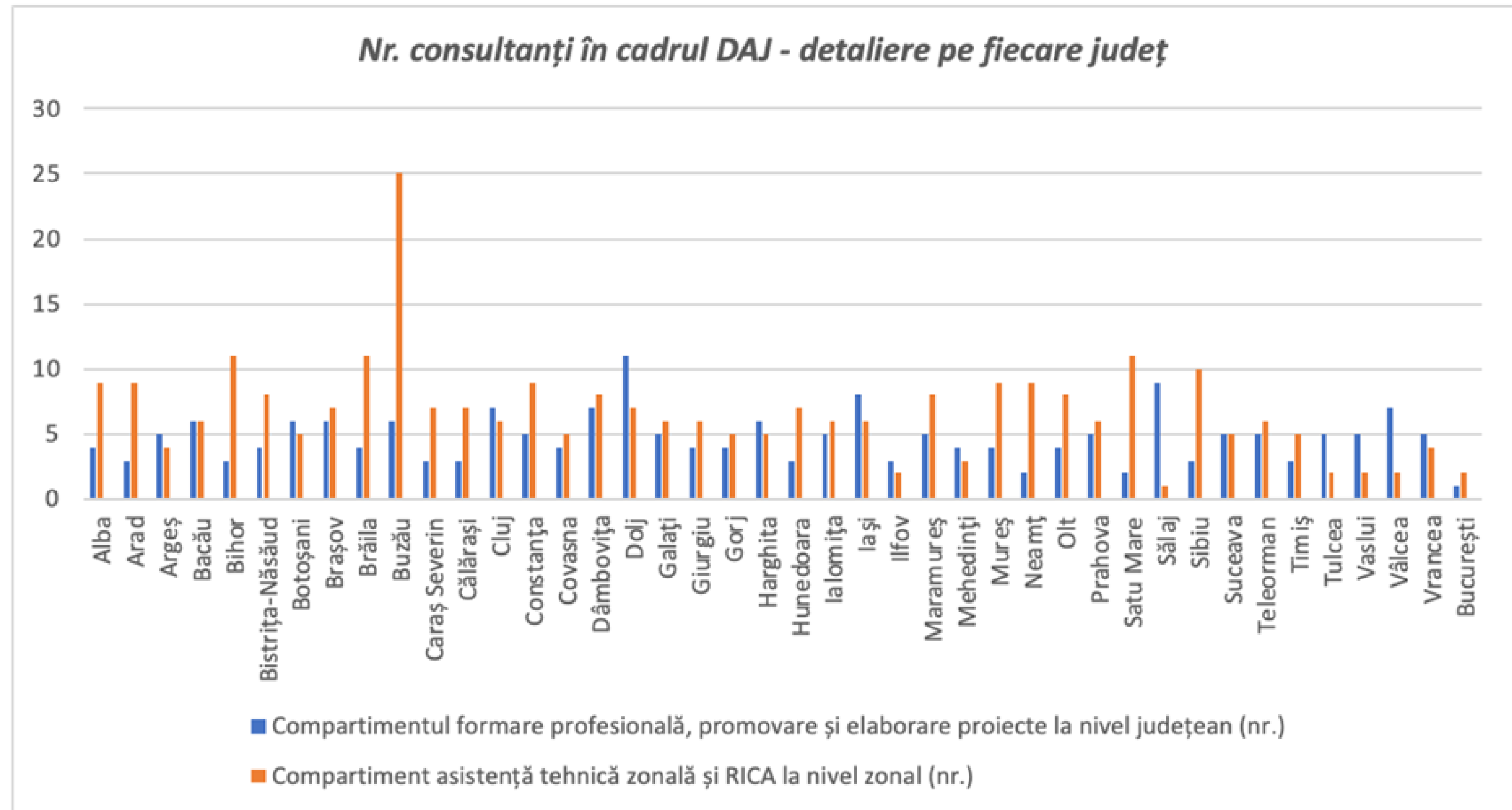
Sistemul public de consultanță în România reunește, în prezent, **479 de consultanți aflați în subordinea celor 41 de Direcții Agricole Județene (DAJ-uri)**. Repartizarea acestora are loc atât la nivel județean (aprox. 200 consultanți), cât și la nivel local, prin intermediul centrelor locale (aprox. 7-9 comune din fiecare județ care aparțin de centrul local au consultanți agricoli; un total de 279 consultanți sunt repartizați la nivelul tuturor centrelor locale).

Repartizarea lor pe compartimente la nivelul DAJ-urilor:

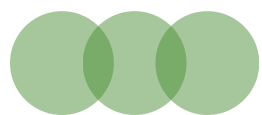
- **Compartimentul formare profesională, promovare și elaborare proiecte la nivel județean** - între 1 și 11 consultanți alocați per județ (199 consultanți în total);
- **Compartimentul asistență tehnică zonală și Rețeaua de Informații Contabile Agricole (RICA) la nivel zonal** - între 1 și 11 consultanți alocați, care activează la nivel local (280 consultanți în total).

Astfel, fiecare județ reunește între 3 și 31 consultanți locali (în medie) din cadrul DAJ-urilor (ambele compartimente).

Sursă grafic: MADR (prelucrare)

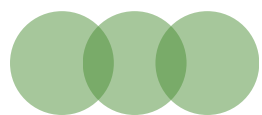

Cum sprijină cei 479 consultanți activitatea fermierilor?

Conform MADR, fermierii beneficiază de:

- servicii de consiliere și consultanță în domenii tehnice - agronomie, zootehnie, accesul la noile tehnologii în domeniu;
- asistență tehnică fermierilor în vederea elaborării planurilor de afaceri și a propunerilor de proiecte de accesare a fondurilor europene;
- cursuri de instruire și formare profesională:
 - cursuri de formare profesională, cu o durată de 360 și/sau 720 ore;
 - cursuri de instruire, cu o durată de 40 ore.

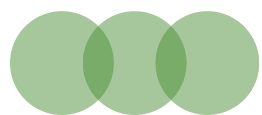

Cum sprijină cei 479 consultanți activitatea fermierilor?

Conform DAJ-urilor, **compartimentul de formare profesională, promovare și elaborare proiecte la nivel județean** are următoarele atribuții:

- elaborează programul anual de măsuri privind activitățile de instruire, inițiere și formare profesională continuă;
- întocmește documentația necesară pentru autorizarea furnizorilor de formare profesională;
- colaborează cu instituțiile specializate de la nivel județean, pentru elaborarea programelor și a suporturilor de curs;
- organizează cursuri de instruire, inițiere și formare profesională continuă în colaborare cu instituțiile de învățământ, instituțiile de cercetare agricolă, agenți economici din agricultură sau alte domenii;
- realizează documentația pentru desfășurarea cursurilor și a examenelor de evaluare;
- realizează activități de informare cu privire la accesarea măsurilor de sprijin din PNDR 2014-2020, a schemelor de plăți directe și ajutoare naționale tranzitorii care se aplică în agricultură;
- realizează activități de consiliere și asistență tehnică pentru elaborarea planurilor de afaceri și a proiectelor de accesare a fondurilor europene și naționale;
- realizează activități de consiliere și asistență tehnică de specialitate pentru elaborarea dosarelor de plăți pentru proiectele aflate în perioada de finanțare;

Cum sprijină cei 479 consultanți activitatea fermierilor?

Pe de altă parte, atribuțiile **compartimentului de asistență tehnică zonală** sunt:

- realizează activități de asistență tehnică, în vederea respectării cerințelor, a normelor de ecocondiționalitate și a codului de bune practici agricole pentru protecția apelor împotriva poluării cu nitrați din surse agricole și reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră;
- realizează activități de asistență tehnică și consiliere beneficiarilor măsurilor de agro-mediu, climă și agricultură ecologică din cadrul PNDR 2014 -2020 pentru implementarea angajamentelor asumate;
- acordă sprijin fermierilor prin informarea și asistența tehnică de specialitate pentru completarea corectă a cererilor unice de plată în vederea obținerii subvențiilor de la APIA, inclusiv pentru zona montană;
- asigură asistență tehnică de specialitate tuturor persoanelor care desfășoară activități în domeniile agricole și conexe în aplicarea tehnologiilor agricole moderne și a metodelor noi de conducere a fermelor;
- realizează activități de consiliere și asistență tehnică, economică, managerială și juridică pentru constituirea și funcționarea formelor asociative în agricultură, inclusiv pentru cele din zona montană;
- acordă consultanță privind legislația națională și comunitară din domeniu precum și îndrumarea producătorilor în vederea alinierii la aceste norme;

2. Inițiative de reformă ale sistemului de consultanță agricolă după 2016

Desființarea Camerelor Agricole

- Activitățile, patrimoniul și personalul Camerelor Agricole au fost preluate de DAJ-uri;
- Configurația ecosistemului consultanței agricole rezultate (menținută până astăzi) este:
 - DAJ-urile;
 - Diferitele forme de asociere locală a agricultorilor;
 - Firmele private de consultanță.

2016

Reînființarea Camerelor Agricole

- Proiectul de lege al reînființării Camerelor Agricole este aprobat de Camera Deputaților;
- Una din noile strategii ale funcționării lor prevede separarea de către implicarea statului;
- La început de 2021 legea este declarată neconstituțională de CCR și primește, în final, raport de respingere.

2019

Suplimentarea posturilor de la nivelul comunelor

- Inițiativa legislativă ar fi permis administrațiilor publice locale să aibă propriul consultant agricol;
- În prezent, legea este blocată în Parlament;
- Odată cu dizolvarea legislaturii 2017-2020, proiectul de lege a dispărut de pe agenda parlamentară.

2019

3. Implementarea măsurilor de formare și consiliere din PNDR 2014-2020

Măsura 1 - „Transfer de cunoștințe și acțiuni de informare”

Direcții de sprijin	Beneficiari
Submăsura 1.1 - „Sprijin pentru formare profesională și dobândire de competențe”	entități publice sau private care activează în domeniul formării profesionale a adulților
Submăsura 1.2 - „Sprijin pentru activități demonstrative și de informare”	entități publice și/sau private care au în obiectul de activitate activități de informare/demonstrative și/sau diseminare

Evaluarea Măsurii 1 a PNDR 2014-2020

Submăsurile 1.1 și 1.2 sunt menționate în **studiul de evaluare a măsurilor slab accesate** publicat de MADR în 2020. Conform acestuia, **cauzele pentru contraperformanțele acestor măsuri sunt variate și complexe**: de la modul în care au fost construite caietele de sarcini, condițiile financiare și tehnice impuse pentru formatori/consilieri, neclaritatea ghidurilor, până la calendarul întârziat al lansărilor, necorelat cu restul măsurilor din program.

Măsura 2 - „Servicii de consiliere, servicii de gestionare a fermei și servicii de înlocuire în cadrul fermei”

Direcții de sprijin	Beneficiari
Servicii de consiliere pentru fermieri, tinerii fermieri, microîntreprinderi și întreprinderi mici / sprijin în vederea utilizării serviciilor de consiliere	Furnizori de servicii de consiliere care sunt entități publice și/sau private înființate conform legislației în vigoare

Evaluarea Măsurii 2 a PNDR 2014-2020

Conform evaluării MADR, printre **factorii care au influențat negativ implementarea** măsurii:

- lansarea târzie a procedurilor (prima procedură a fost lansată în data de 09.10.2017);
- cerințele privind capacitatea tehnică a ofertanților de servicii;
- condițiile impuse referitoare la depozitele valorice și garanțiile solicitate;
- cerințele privind experții propuși în cadrul ofertei tehnice (inclusiv depunerea unor documente justificative);
- bugetul relativ scăzut pentru implementarea proiectelor;
- durata lungă a perioadei de finalizare a procedurii de contractare.

4. Informarea, formarea și consilierea agricolă în Planul Național Strategic 2023-2027

Înlesnirea legăturii între fermieri și instituțiile specializate

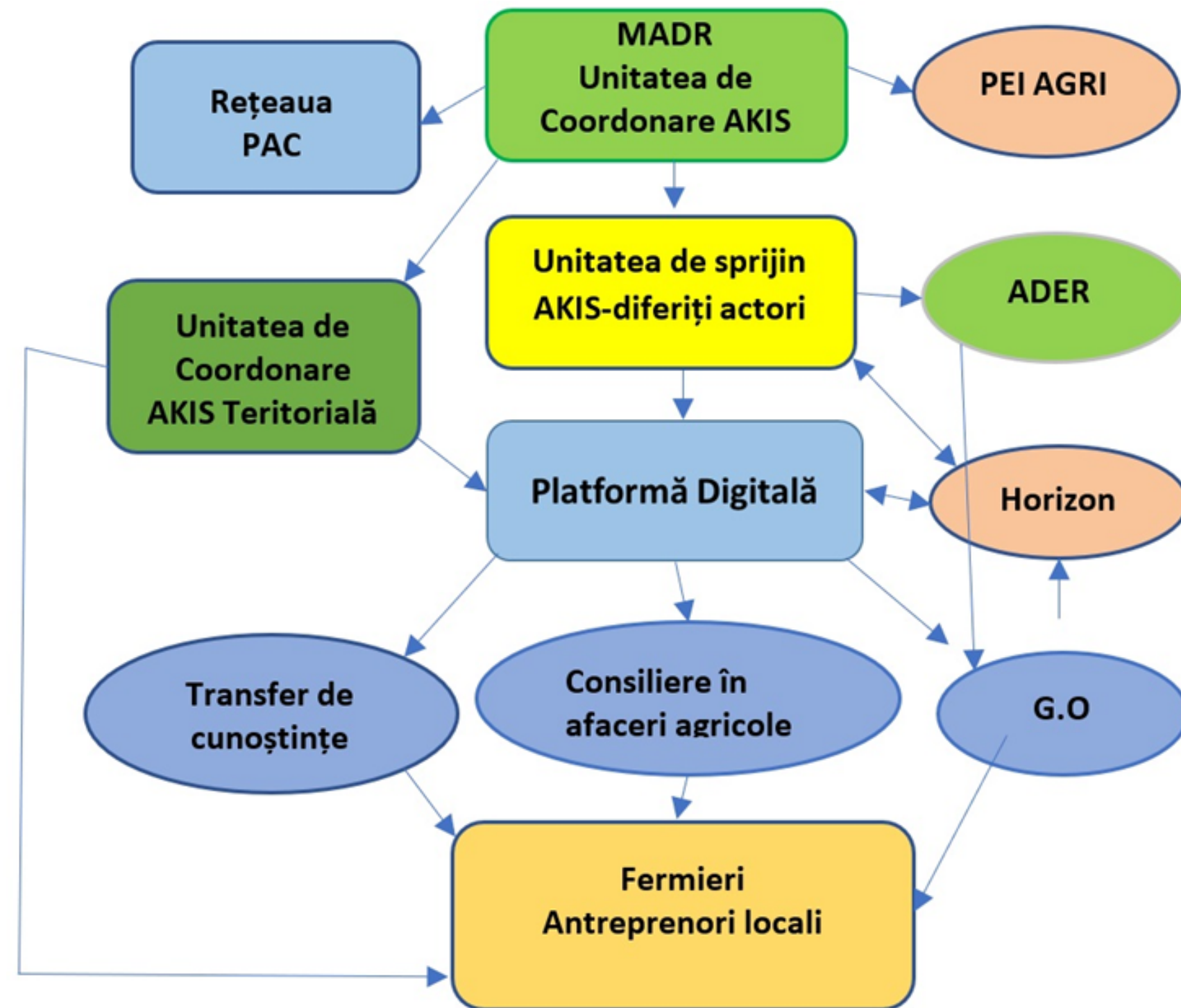
Conform PNS, sunt necesare eforturi pentru legături mai strânse între fermieri și diferite tipuri de instituții și organizații de profil, precum:

- instituțiile/organizațiile care generează și utilizează tehnologii aplicate în agricultură;
- instituțiile/organizațiile care promovează învățarea reciprocă;
- instituțiile/organizațiile care furnizează servicii de cercetare/inovare (hub-uri de inovare digitale);
- instituțiile/organizațiile care furnizează cunoștințe și care diseminează informații.

Crearea sistemului de cunoștințe și inovare în agricultură (AKIS) în România

Toți acești actori vor funcționa sub umbrela MADR prin Unitatea de Coordinare AKIS și, de asemenea, va exista o Unitate de Sprijin AKIS (care reunește actorii relevanți și reprezentativi pentru domeniu din cadrul ministerelor, universităților și liceelor cu profil agricol, institutelor de cercetare, IMM-uri cu activități de cercetare inovativă și furnizori de soluții digitale, hub-uri de inovare digitală, asociații reprezentative ale fermierilor, grupurilor de acțiune locală, ONG-urilor de profil, etc.). De asemenea, va fi creată și o platformă digitală, cu rol de hub.

Sursă grafic: MADR (prelucrare)

Intervenții PNS care vizează AKIS

Transfer de cunoștințe (DR-37)

- alocare totală de 6 mil. Euro;
- răspuns la nevoile de cunoaștere și informare ale fermierilor;
- **sprijinul va fi acordat pentru organizarea cursurilor de formare profesională de scurtă durată, în urma cărora va fi eliberat un certificat de participare;**
- vor fi abordate, printre altele, tematici în materie de mediu, climă și eficiență a utilizării resurselor, dezvoltare durabilă, digitalizare, inovare, biodiversitate, bunăstarea animalelor;
- beneficiarii direcți - entitățile sau consorțiile publice sau private specializate în formare profesională - granturi care trebuie să acopere costul instruirii;
- beneficiarii indirecti - persoanele instruite: fermieri (inclusiv asociații de producători, cu prioritate pentru tinerii fermieri și pentru cei care dețin ferme mici), consilierii agricoli din sistemul AKIS.
- în funcție de forma de organizare a cursului, sprijinul variază de la 21 de euro/zi/beneficiar – pentru cursul online, la 94 de euro/zi/beneficiar – pentru cursul față în față, cu cazare.

Intervenții PNS care vizează AKIS

Consiliere în afaceri agricole (DR-38)

- alocare de 4.040.715 Euro;
- vor fi acoperite activități de consiliere adaptate nevoilor individuale ale fermierilor;
- **intervenția vizează furnizarea de informații prin servicii de consiliere individuală de 3 ore sau de 4 ore de consiliere**, în funcție de complexitatea tematicilor;
- va fi avută în vedere, inițial, selecția consilierilor individuali, publici sau privați, și integrarea lor în sistemul AKIS;
- instruirea consilierilor va fi anuală, prin intervenția DR-37;
- principalele domenii pentru consiliere: gestionarea fermelor, prevenirea și gestionarea riscurilor, digitalizare, condiții de muncă;
- beneficiarii direcți - persoanele fizice autorizate sau reprezentanții entităților publice/private specializate în consiliere agricolă;
- beneficiarii indirecti - persoanele instruite: fermierii;
- conform PNS, cel puțin 50% din bugetul intervenției trebuie utilizat pentru consilierea tinerilor fermieri și celor care dețin ferme mici.

5. Nevoile fermierilor din România și a altor actori în legătură cu consultanța agricolă

Principalele idei

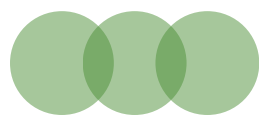
- **Fermele comerciale, cu personalitate juridică, spun în mai mare măsură că au nevoie de sfaturi decât alte forme de organizare** (PFA, Asociații familiale, etc.), **motivul principal fiind, cel mai probabil, o mai bună conștientizare de către acestea a nevoii de dezvoltare**, care este strâns legată de accesul la informație și know-how. Cei mai mulți din această categorie sunt fie fermieri tineri care preiau afacerea de la părinți, fie fermieri care au înțeles că dezvoltarea unei afaceri competitive în agricultură depinde de sprijin informațional din exterior;
- **Sistemul de consultanță de stat este solicitat în special în domeniul accesării subvențiilor și al fondurilor europene**, însă atât fermierii, cât și experții menționează carențele acestui sistem în domeniul tehnic, al inovațiilor, marketing, managementul fermei, modele de business sau asociere;
- **Jumătate dintre respondenți au încredere mare și foarte mare în internet și mass-media** atunci când vine vorba de informare în domeniul agricol. Însă fermierii recunosc că **informația tehnică pe grupurile informale de pe social media poate fi de o calitate îndoielnică**, întrucât nu este validată de către specialiști;

Principalele idei

- **Pe primul loc în topul nevoilor fermierilor în ceea ce privește tipul de servicii** - consilierea punctuală pe o problemă dată, fiind invocată de aproape trei sferturi dintre cei care au conștientizat nevoia de servicii de consiliere;
- **Doar puțin mai mult de un sfert spun că ar avea nevoie de servicii de formare profesională** – cursuri de scurtă sau lungă durată;
- **Paleta de servicii a DAJ-urilor este mai redusă decât cea prezentată** în documente oficiale de către MADR sau pe site-urile DAJ-urilor;
- **Reprezentanții DAJ-urilor acuză lipsa personalului și supraîncărcarea.** Printre soluțiile identificate de către aceștia: mărirea numărului de consultanți, realizarea unor centre zonale de consultanță, dar și colaborarea mai strânsă și mai omogenă cu instituțiile de educație și cercetare (doar două din 10 DAJ-uri menționează că au sau au avut proiecte cu USAMV-uri, licee agricole sau institute de cercetare);
- **Percepția universităților - există o anumită teamă a fermierilor de a merge spre universități și instituții publice.** Ei preferă să meargă mai mult spre consultanța privată pentru că au mai multă încredere în ea;
- **Toate categoriile de actori intervievați în cadrul proiectului exprimă nevoia unei colaborări mai strânse între furnizorii de consultanță publică, cei privați, sfera educațională și de cercetare, cu rezultate concrete și palpabile:** o rețea fizică mai răspândită teritorial de birouri de consultanță și ferme demonstrative, specialiști care să se deplaseze în fermă, platforme online ușor de accesat și cu informație practică validată științific și transmisă într-un mod accesibil pentru fermieri.

Concluzii

- Arhitectura instituțională a sistemului de consultanță agricolă de stat este departe de a fi una “așezată”;
- Conform studiului, fermele comerciale mici și mijlocii au nevoie de informație relevantă, accesibilă și ușor de integrat în activitatea lor, pentru a rezista pe piață și a se dezvolta;
- Serviciile de informare, formare și consiliere oferite exclusiv de sistemul privat nu sunt accesibile fizic și financiar pentru fermele mici și mijlocii, care acum își iau informația nevalidată științific în mod ad-hoc de la vecini, de pe grupuri de social media sau din presă;
- Fermierii din România au nevoie de sprijin informațional din partea sistemului de consultanță de stat, care în acest moment este masiv sub-bugetat și în care ar trebui investit;
- Însă acest **sistem public ar trebui complementat printr-o integrare efectivă, concertată și susținută a sistemului de educație și cercetare agricol** (universități, licee, stațiuni de cercetare) în practica „de zi cu zi” a obținerii de cunoaștere de către fermierul român;
- Pentru succesul intervențiilor PNS 2023-2027 pentru consiliere agricolă, este importantă internalizarea experienței implementării celor două măsuri dedicate formării și consilierii în agricultură din PNDR 2014-2020;
- Ghidurile celor două intervenții din PNS - transfer de cunoștințe (DR-37) și Consiliere în afaceri agricole (DR-38) ar trebui realizate astfel încât entitățile locale care au expertiza relevantă – din sfera educațională, a societății civile active în dezvoltare rurală, etc . – să aibă acces de facto la programele de finanțare, din perspectiva condițiilor ghidurilor de implementare, a birocrăției, șamd;
- Lansarea acestor ghiduri trebuie făcută la începutul implementării PNS, pentru a putea susține absorbția fondurilor, dar și calitatea proiectelor.

VĂ MULȚUMIM!

PROIECTUL „ACTIVITĂȚI DE PLANIFICARE ȘI EXPLORARE PRIVIND ACCESUL FERMIERILOR LA SERVICII DE CONSULTANȚĂ AGRICOLĂ” ESTE IMPLEMENTAT ÎN PARTENERIAT CU FUNDAȚIA CIVITAS PENTRU SOCIETATEA CIVILĂ ȘI ESTE FINANȚAT DE ROMANIAN-AMERICAN FOUNDATION. INFORMAȚIILE CUPRINSE ÎN ACEASTĂ PUBLICAȚIE NU REFLECTĂ POZIȚIA OFICIALĂ A ROMANIAN-AMERICAN FOUNDATION.